

CONFRATERNITEIT EN LOYALITEIT

Stafhouder Edgar BOYDENS

HOOFDSTUK I. INLEIDING

Van advocaten verwacht men een deskundige en snelle dienstverlening, gekoppeld aan een optimale beschikbaarheid. Vaak bevinden advocaten zich evenwel in strijdsituaties. De verdediging van de belangen van de cliënt dreigt nogal eens de verhouding met confraters te verstoren. In de mate dat dit een goede beroepsuitoefening verhindert of de waardigheid van de advocaat en zijn orde in het gevaar brengt, raakt dit de deontologie. De Europese gedragscode voor advocaten stelt dat de confraterniteit een vertrouwensrelatie vereist tussen advocaten zowel in het belang van de cliënt als om onnodige processen te voorkomen, maar ook om iedere andere vorm van gedrag die de reputatie van het beroep van advocaat zou kunnen schade te vermijden. De confraterniteit mag echter nooit de belangen van de advocaten tegenover de belangen van de cliënt stellen¹. De plichten van een advocaat tegenover zijn confraters worden samengevat in het begrip confraterniteit².

Sommigen zullen in de confraterniteit ongetwijfeld de kiemen zien van een voorbijgestreefd corporatisme; anderen zullen stellen dat de confraterniteit aan de conformiteit met het mededingingsrecht moet worden getoetst, wat ook een onderzoek noodzakelijk maakt naar de opportuniteit en naar de mogelijke marktverstorende effecten³. Niemand zal evenwel kunnen voorbijgaan aan de essentie van een goede beroepsuitoefening. Sinds de Wet van 21 juni 2006⁴, die het tuchtrecht van de advocaten hervormde, werd onder artikel 5 ook nog eens duidelijk de rol van de ordes hierin omschreven; niet alleen de eer van de orde, de beginselen van waardigheid, kiesheid en rechtschapenheid, werden opnieuw opgenomen als basisbeginselen, maar ook de behoorlijke beroepsuitoefening⁵.

Heel wat pogingen werden in het verleden reeds ondernomen om de confraterniteit te definiëren. In 1906 omschreef stafhouder Jacques DE CRESSONIÈRES⁶ de confraterniteit als “de geest die de betrekkingen tussen advocaten beheerst, ontstaan uit een gevoel voor beroepssolidariteit, de plichten die dat met zich meebrengt, en het wederzijds vertrouwen die dat vooronderstelt”.

Terecht stelt men dat confraterniteit hoofdzakelijk hoffelijkheid is⁷: een advocaat die de elementaire regels van de beleefdheid naleeft, zal zelden onconfraterneel handelen. Een

¹ Zoals goedgekeurd in de algemene vergadering van de CCBE op 28 oktober 1998 en gewijzigd op 28 november 1998, 6 december 2002 en 19 mei 2006, en goedgekeurd op de A.V. van de OVB van 31 januari 2007, B.S. 21 februari 2007

² J. STEVENS, *Regels en gebruiken van de Advocatuur te Antwerpen*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1997, nr. 989 e.v.

³ H. LAMON, *Een advocaat in de spiegel. Beschouwingen over balie en advocatuur*, Brugge, die Keure, 2004, nr. 152.

⁴ Wet van 21 juni 2006 tot wijziging van een aantal bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot de balie en de tuchtprocedure voor haar leden, B.S. 20 juli 2006.

⁵ Thans artikel 455 Ger. W.

⁶ J. DE CRESSONIÈRES, *Décisions du conseil de l'Ordre des Avocats près la Cour de Bruxelles*, Brussel, Edts. Larcier, 1906.

⁷ J. STEVENS, *o.c.*, nr. 990.

confrater nodeloos laten wachten, zij het op een afspraak, zij het op de rechtbank, een confrater aangetekende brieven versturen, een tegenstrever onderbreken tijdens het pleidooi of kleinerend behandelen voor de rechtbank, zijn evenveel voorbeelden van onhoffelijk als van onconfraterneel gedrag. Toch zal de hoffelijkheid steeds moeten gekaderd worden binnen de beroepsuitoefening. Men stelt zijn tegenstrever niet in een slecht daglicht, men doet geen nodeloos grievende uitlatingen in confraternele briefwisseling⁸. Een advocaat zal zich ook onthouden in geschriften tegenover een confrater tot uiting te brengen van persoonlijke irritatie⁹.

Maar ook de confraterniteit heeft zijn grenzen¹⁰. De confraterniteit sluit de schrandereheid niet uit¹¹. Indien men een tegenstrever duidelijk en ondubbelzinnig heeft laten kennen dat er bij gebreke aan besluiten binnen de tussen partijen of door de rechtbank vastgestelde termijn in ieder geval de wering uit de debatten zal vragen, is men niet meer gebonden de laatste dag van deze termijn in herinnering te brengen. De confraterniteit veronderstelt niet dat men ook de agenda van zijn tegenstrever dient te houden.

Confraterniteit zal dus deels hoffelijkheid zijn, deels solidariteit, maar ook vertrouwen, loyaliteit, waardigheid, binnen en voor een behoorlijke beroepsuitoefening. Dit zijn ook de vijf ingrediënten van de confraterniteit

1. gelijkheid en hoffelijkheid;
2. solidariteit;
3. loyaliteit;
4. vertrouwen;
5. waardigheid en behoorlijke beroepsuitoefening – procedures.

HOOFDSTUK II. GELIJKHEID EN HOFFELIJKHEID

De tegenstrever als een gelijke behandelen is de basis van een gemeente hoffelijkheid. De gelijkheid tussen advocaten is een principe waaraan traditioneel veel belang is gehecht¹². Dat uit zich in dezelfde toga die advocaten dragen, zwart en zonder enig uiterlijk kenteken. Geen decoraties of lintjes zullen de toga sieren. Nogal wat aandacht is de laatste jaren gegaan naar het dragen van de keppel of de hoofddoek. In bepaalde rechtbanken en balies was er een gedoogbeleid ontstaan. Inmiddels kwamen er evenwel richtlijnen, uitgevaardigd door de Eerste Voorzitter van de meeste hoven van beroep en de procureurs-generaal: advocaten pleiten in toga, zonder enig uiterlijk kenteken. Deze richtlijnen zijn niet zozeer gebaseerd op de gelijkheid, maar wel op de wettelijke bepalingen zoals vervat in artikel 441 Ger. W., en het Koninklijk Besluit van 30 september 1968¹³ dat in uitvoering daarvan is genomen. Hierin is duidelijk bepaald dat advocaten in hun ambtsverrichtingen de kledij dragen die de Koning voorschrijft. Naast de toga, mogen de advocaten een zwart wollen baret dragen, die met een

⁸ Raad van Discipline Arnhem 6 november 1995, *Advocatenblad*, 13 september 1996, nr.9617 .

⁹ Hof van Discipline 19 september 1988, *Advocatenblad*, 31 maart 1989, nr. 8907 .

¹⁰ L. FUSS, «Les limites de la confraternité» in X. (ed.), *Quelques entretiens professionnels*, Edts. Larcier, Brussel, 1927, 91 e.v.

¹¹ P. LAMBERT, *Règles et usages de la profession d'avocat au Barreau de Bruxelles*, Brussel, Bruylant, 1988, 567.

¹² P. LAMBERT, *ibid.*, 568.

¹³ Koninklijk Besluit van 30 september 1968 tot vaststelling van de kledij die bij artikel 441 van het Gerechtelijk Wetboek voor de advocaten wordt voorgeschreven, *B.S.* 13 november 1968.

fluwelen boordsel van dezelfde kleur is omzet. Advocaten zullen dus geen ander hoofddekseel dragen dan de wet hen voorschrijft.

Maar ook in andere domeinen vindt men terug dat advocaten zich als gelijken gedragen: in de uitoefening van het beroep worden geen vermeldingen gemaakt van adellijke titels of bijzondere vermeldingen die verband houden met andere functies. Voor de afschaffing van het verbod op publiciteit was het overigens ook de gewoonte om op het briefpapier geen bijzondere vermeldingen te maken. In Frankrijk bestaat de gewoonte dat gewezen leden van de raad of stafhouders dit ook als dusdanig vermelden op hun briefhoofd; bij ons bestond die gewoonte niet en ook na de opheffing van het verbod op de publiciteit lijkt het er op dat advocaten dergelijke vermeldingen niet wensen te gebruiken om zich te onderscheiden naar de buitenwereld toe.

Als de betrekkingen tussen advocaten gebaseerd zijn op de gelijkheid die tussen hen heerst, wil dit evenwel niet zeggen dat men geen respect opbrengt voor oudere confraters of voor confraters die binnen de eigen beroepsgroep verantwoordelijkheden opnemen. Ook zijn er in het verleden heel wat regels, geschreven en ongeschreven, uitgevaardigd om de voorrang op de zitting te regelen. Heel wat hoven en rechtbanken hebben zelf al voorzien in hun rolregeling en de volgorde waarin zij de zaken behandelen op de zitting. Het nieuwe reglement van de Orde van Vlaamse Balies¹⁴ betreffende de aan procedures verbonden regels van confraterniteit, heeft de voorrang op de zitting niet behandeld. Wellicht waren de verschillen tussen de verschillende balies nog te groot, of werd de noodzaak niet gevoeld om regelend op te treden. Onafgezien daarvan mag toch gesteld worden dat in zowat alle Vlaamse balies voorrang wordt verleend aan confraters met de hoogste anciënniteit, voorzover zij bij het begin van de zitting aanwezig zijn. Leden van de raad hebben eveneens voorrang, voorzover zij voor de raad of de stafhouder opdrachten dienen te vervullen, en de stafhouder gaat altijd en overal voor.

HOOFDSTUK III. SOLIDARITEIT

Naast de hoffelijkheid en de gelijkheid houdt confraterniteit tevens solidariteit in. Dit wil zeggen dat advocaten niet zullen dulden dat aan de waardigheid van de Orde of aan de eer van een confrater afbreuk wordt gedaan. De solidariteit houdt een gemeend respect in voor de belangen van een confrater en hulpvaardigheid indien hij problemen kent.¹⁵ Het was in dat opzicht dat de reglementen voorheen voorzagen dat een advocaat die een confrater opvolgde de plicht had na te gaan of de erelonen van zijn voorganger waren betaald alvorens zelf raad en bijstand te verlenen aan een cliënt. De solidariteit hield eveneens een wederzijdse hulp in op materieel en moreel vlak. Reeds vroeger was gesteld dat de solidariteit niet zo ver moet worden gedreven dat er geen enkel advocaat meer beschikbaar zou zijn om de belangen van cliënten te verdedigen indien er betwistingen van ereloonstaten aan de orde zijn. Inmiddels werd op 3 november 2004 het reglement inzake opvolging goedgekeurd. Sindsdien heeft de OVB in deze materie het belang van de cliënt laten voorgaan op de solidariteit tussen advocaten.¹⁶ De opvolgende advocaat kan alle nodige handelingen in het belang van zijn

¹⁴ Reglement OVB van 31 januari 2007, in werking sinds 21 mei 2007.

¹⁵ J. STEVENS, *o.c.*, nr. 993.

¹⁶ Reglement OVB inzake opvolging goedgekeurd op 3 november 2004 en van toepassing sinds 1 maart 2005; dit reglement verschilt in belangrijke mate van het OBFV reglement van toepassing voor de Franstalige en Duitstalige balies van België dat dateert en van toepassing is sinds 1 september 2001.

cliënt stellen, ook en zelfs ingeval van betwisting van de staat van kosten en erelonen van zijn voorganger. De opvolgende advocaat mag van de cliënt provisies, erelonen en vergoeding voor kosten ontvangen. Hij mag optreden in een geschil omtrent het ereloon en de kosten van de opgevolgde advocaat, zonder toelating van de Stafhouder, maar hij mag niet optreden in rechte in een geschil over de beroepsaansprakelijkheid van de opgevolgde advocaat. Het OBFGR-reglement daarentegen zoekt naar een evenwicht tussen het recht van de cliënt om een advocaat van zijn keuze te nemen of te veranderen van de advocaat zonder beperking en het recht van de advocaat op een vergoeding voor het geleverde werk, waarbij dient rekening gehouden te worden met de regel dat de advocaat geen retentierecht heeft op zijn dossier en dat het ongepast is dat hij onnodig lang dient te wachten op de betaling van zijn ereloon.¹⁷

De solidariteit houdt ook in dat een advocaat de eer en de goede naam van zijn beroep en van zijn confraters individueel verdedigt en zich niet laatdunkend over de reputatie van een confrater zal uitlaten. Dit belet uiteraard niet dat er objectieve informatie wordt verschaft indien een cliënt of een derde om inlichtingen vraagt over de bekwaamheden en de interessevelden van een confrater. Zo zal een advocaat die een ander confrater opvolgt geen nutteloze kritiek op de opgevolgde advocaat uiten ten over staan van de cliënt wat niet belet dat hij, bij vaststelling van fouten, de plicht heeft deze aan de cliënt te signaleren. De solidariteit houdt ook in dat men confraters helpt, zonder vergoeding, wanneer deze in moeilijkheden verkeren of wanneer deze om raad vragen. Zo is het een traditie dat advocaten mekaar behulpzaam zijn en bijvoorbeeld gegevens, ontwerpen van dagvaarding of conclusies, gerechtelijke uitspraken en dergelijke uitwisselen die behulpzaam kunnen zijn in een gelijkaardige zaak.¹⁸ Zo geldt ook de regel dat men vooraf toelating moet vragen aan de Stafhouder indien men een klacht of een procedure inleidt tegen een confrater. De advocaat die de belangen wenst te behartigen van een partij die zonder advocaat reeds een klacht heeft ingediend of een rechtsvordering heeft ingeleid tegen een advocaat, dient eveneens de toelating van de Stafhouder te vragen vooraleer de procedure verder te zetten.¹⁹

HOOFDSTUK IV. LOYALITEIT

Met loyaliteit bedoelt men dan hoofdzakelijk de getrouwheid aan een verplichting, eerlijkheid en oprechtheid. Dit houdt in dat men als advocaat zijn tegenstrever niet verrast, met uitzondering van die procedures die op zichzelf reeds een verrassingselement inhouden, zoals bewarend derdenbeslag, verzegeling, gedwongen inventaris.²⁰ De algemene regel is evenwel dat men zijn tegenstrever op de hoogte houdt van alle stappen van de procedure en dat men steeds kopie laat van alle briefwisseling gericht aan experts, griffies, rechtbanken en andere partijen. Dezelfde plicht tot loyaliteit houdt ook in dat men in officiële briefwisseling niet meer betwist wat men in vertrouwelijke briefwisseling heeft meegedeeld.

Men zal tenslotte ook geen rechtstreeks contact opnemen met een partij van wie men weet dat ze een raadsman heeft gekozen, tenzij met diens toestemming.

¹⁷ Zie ook Reglementen van een andere Orde, colloquium van de Ordes van Advocaten te Brussel, 23 februari 2006, pagina 55 e.v.

¹⁸ Zie J. STEVENS, *o.c.*, nr. 997.

¹⁹ Zie OVB-reglement van 31 januari 2007 betreffende de aan procedures verbonden regels van confraterniteit, artikel 13.

²⁰ Vaak heeft men het ook over loyautéit.

De loyaliteit die men naar confraters toe zal respecteren, bestaat ook in hoofde van magistraten en derden. Het vertrouwen dat derden en de magistratuur in de balie en haar leden stelt vereist een loyaliteit die zich ver buiten het gedrag aan de balie dient te manifesteren. Zo werd een advocaat één jaar geschorst omdat hij de gerechtelijke overheden had misleid door voor te stellen dat hij de raadsman was van een persoon die hem niet had geraadpleegd en in een brief daarvoor valse referenties had gebruikt.²¹

HOOFDSTUK V. VERTROUWEN

De confraterniteit vereist dat er een onvoorwaardelijk vertrouwen heerst tussen confraters. Zo zal een advocaat voor of tijdens de procedure zijn stukken aan de tegenstrever meedelen maar hiervan geen ontvangstbewijs vragen. Hij zal de stukken niet ter griffie neerleggen al is het hem wel toegelaten stukken in kopie mee te delen. Op verzoek moeten wel de originelen ter beschikking gesteld worden: het belang of de omvang ervan kan wel met zich meebrengen dat dit op het kantoor zelf gebeurt of op een plaats die de Stafhouder zal bepalen.

Het vertrouwen tussen advocaten houdt ook in dat er gesprekken kunnen gevoerd worden waarvan de inhoud vertrouwelijk blijft. Het is in ieder geval verboden voor de rechtbank gebruik te maken van inlichtingen die men in vertrouwen en in alle vertrouwelijkheid van een confrater heeft vernomen. Zo zal men evenmin confidentiële brieven kunnen voorleggen of de inhoud ervan vermelden.²² Men kan in conclusies ook geen gewag maken van hetgeen door de advocaat van een tegenpartij is gezegd of gedaan. Men pleit immers niet over zijn eigen daden en woorden.

Anderzijds bestaan er wel meningsverschillen over het feit of de vertrouwelijkheid van de informatie die men bekomt van een confrater enkel de gesprekken en de briefwisseling betreft of ook het bestaan zelf van de gesprekken. Een al te strikte interpretatie van deze regel zou een miskenning van de loyaliteit inhouden. Indien het bestaan van vertrouwelijke gesprekken noodzakelijk is voor een juiste beoordeling door de rechter zal de loyaliteit vereisen dat men het bestaan van deze gesprekken niet kan ontkennen.

²¹ Zie P. LAMBERT, *o.c.*, 405; Tuchtraad van Beroep Brussel 29 juni 1992, lettre du barreau, avril 1994, p. 766.

²² Wat de briefwisseling betreft, de vertrouwelijkheid ervan, leest u meer in het hoofdstuk briefwisseling tussen advocaten.

HOOFDSTUK VI. WAARDIGHEID EN BEHOORLIJKE BEROEPSUITOEFENING - PROCEDURES

Het is onnodig om terug te komen op de evolutie van het beroep in de laatste 20 jaren.

De rol van de advocaat is sterk uitgebreid en beperkt zich zeker niet meer tot de procedures en de vertegenwoordiging in rechte. Toch zullen nog een groot aantal regels van confraterniteit gebonden blijven aan de procedure.

De Orde van Vlaamse Balies heeft met het nieuwe reglement van 31 januari 2007²³ heel wat oude reglementen van de Nationale Orde herwerkt, afgeschaft en in een algemeen reglement gebundeld²⁴. Dit reglement geeft ook een goede leidraad buiten de procedures. De advocaat zal, met inachtneming van de wet en de deontologische regels steeds de belangen van zijn cliënt zo goed mogelijk behartigen en dient deze belangen zelfs te stellen boven zijn eigen belangen of deze van andere advocaten²⁵. De advocaat behartigt de belangen van zijn cliënt met respect voor de rechten van verdediging en eerbiedigt het tegensprekelijk karakter van procedures. Een advocaat misleidt niet. Teneinde een eerlijke en behoorlijke rechtspleging te bevorderen heeft de advocaat een plicht van loyaliteit en confraterniteit. De regels van confraterniteit bevorderen de vertrouwensrelatie tussen advocaten in het belang van de cliënt en strekken er tevens toe onnodige processen en elk gedrag dat van aard is om de reputatie van het beroep te schaden, te voorkomen.²⁶

De laatste wijzigingen van het Gerechtelijk Wetboek, van toepassing sinds 1 september 2007, zullen weinig of geen aanpassingen noodzakelijk maken aan het nieuwe reglement van de OVB²⁷.

Indien een procedure op tegenspraak wordt opgestart nadat er onderhandelingen of contacten geweest zijn tussen advocaten, moet de advocaat zijn tegenstrever inlichten dat een procedure wordt ingesteld tenzij de mededeling daarvan de belangen van de cliënt zou schenden. De overlegging van stukken tussen advocaten gebeurt in der minne en zonder formaliteiten. Het is alleen wanneer de aard van de stukken dit noodzakelijk maakt dat de overlegging kan gebeuren door de neerlegging ervan ter griffie. Maar ook in dat geval zal de advocaat zijn tegenstrever de inventaris van zijn stukken bezorgen en minstens kopie van die stukken die kunnen worden gekopieerd.²⁸

De advocaat zal zijn werkzaamheden zo moeten organiseren dat elk nutteloos uitstel van een te behandelen zaak en elke onnodige verplaatsing of tijdverlies voor zijn tegenstrever worden vermeden.²⁹ De advocaat die op de inleiding een uitstel vraagt brengt dit tijdig en op de meest efficiënte wijze ter kennis van zijn tegenstrever. Dit geldt eveneens voor de advocaat die een uitstel wenst te vragen van een vastgestelde zaak. In dat geval zal hij uiteraard eveneens de rechtbank en, naar gelang het geval het Openbaar Ministerie of de tegenpartij in persoon verwittigen. Maar de confraterniteit gaat verder. De advocaat die vaststelt dat een in de zaak betrokken confrater afwezig is op een vastgestelde zitting, zal al het mogelijke doen

²³ In werking vanaf 21 mei 2007.

²⁴ OVB-reglement van 31 januari 2007 betreffende de aan procedures verbonden regels van confraterniteit.

²⁵ Zie artikel 1 reglement betreffende de aan procedures verbonden regels van confraterniteit.

²⁶ Dit is de letterlijke weergave van artikel 1 van het reglement betreffende de aan procedures verbonden regels van confraterniteit.

²⁷ De actieve rol die aan de rechter is toebedeeld maakt wellicht artikel 8 van het reglement betreffende de aan procedures verbonden regels van confraterniteit overbodig wat de rolverwijzing betreft.

²⁸ Tussen advocaten en omwille van de confraterniteit gelden de algemene bepalingen van artikel 737 Ger.W. dus niet.

²⁹ Zie artikel 8 reglement betreffende de aan procedures verbonden regels van confraterniteit.

om hem te bereiken en met hem afspreken alvorens de zaak, indien nodig, in zijn afwezigheid te laten behandelen³⁰. In ieder geval zal de zaak enkel in afwezigheid van de tegenstrever mogen worden behandeld indien de advocaat vooraf schriftelijk had verwittigd van de pleitdatum en van zijn intentie om de zaak in elk geval te behandelen.

Nadat het vonnis is uitgesproken, en vooraleer tot betekening en ten uitvoerlegging van een gerechtelijke beslissing te laten overgaan, zal de advocaat zijn tegenstrever uitnodigen tot vrijwillige uitvoering en/of berusting en verleent zijn tegenstrever hiertoe een redelijke termijn. De onmiddellijke betekening en/of ten uitvoerlegging kunnen nochtans geschieden ingeval van hoogdringendheid of in geval van noodzakelijkheid voortvloeiende uit de wet of uit de beslissing zelf. In ieder geval geeft de advocaat daarvan zo snel mogelijk en uiterlijk gelijktijdig met de opdracht om te laten betekenen en ten uitvoer te leggen kennis aan de betrokken advocaten³¹. Daarmee besliste de algemene vergadering van de Orde van Vlaamse Balies om af te stappen van de opsplitsing tussen enerzijds de betekening en anderzijds de uitvoering. De noodzaak om onmiddellijk te betekenen hangt samen met de noodzaak om onmiddellijk uit te voeren. Daarmee werd de algemene regel van een uitgestelde betekening en tenuitvoerlegging om berusting en vrijwillige uitvoering mogelijk te maken, behouden. Men was wel van oordeel dat uitzonderingen op deze regel mogelijk moeten blijven, bijvoorbeeld in geval van hoogdringendheid. De noodzaak van betekening kan ook volgen uit de wet (echtscheiding). Ten slotte kan het noodzakelijk zijn te betekenen om de verdere uitvoering van een procedure mogelijk te maken (bijvoorbeeld het laten aanvangen van een termijn of het laten lopen van een dwangsom).

De advocaat die een rechtsmiddel aanwendt geeft daarvan zo snel mogelijk en uiterlijk gelijktijdig kennis aan de overige in de zaak betrokken advocaten.

De advocaat die een beroep doet op een confrater staat in voor de betaling van de aan deze advocaat verschuldigde kosten en erelonen voor de opdrachten waarmee hij hem gelast tenzij vooraf schriftelijk anders werd medegedeeld. Indien hij niet langer wenst in te staan voor de betaling van de toekomstige prestaties, moet hij dat ook schriftelijk aan zijn confrater meedelen.³²

³⁰ Zie artikel 9 reglement betreffende de aan procedures verbonden regels van confraterniteit.

³¹ Zie artikel 10 reglement betreffende de aan procedures verbonden regels van confraterniteit.

³² Zie artikel 12 reglement betreffende de aan procedures verbonden regels van confraterniteit.